

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 2013-2014

---

16 DÉCEMBRE 2013

Proposition de loi modifiant l'article 1408 du Code judiciaire en vue de revoir la liste des biens corporels insaisissables

(Déposée par Mme Els Van Hoof et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

Introduction

Face à l'inflation de règles de droit qui caractérise notre société postmoderne, il est judicieux de reconsidérer certaines lois et de s'interroger sur leur pertinence à la lumière des conceptions sociales qui prévalent aujourd'hui. Aussi est-il très important de rester attentif à la qualité de la législation, à la sécurité juridique pour le citoyen et à la transparence. Il faut aussi veiller à ce que les règles de droit suivent l'évolution de notre société, quitte à les remplacer si nécessaire ou à les adapter aux circonstances. À cet égard, il ne faut jamais aller à l'encontre de la philosophie sous-jacente voulue par le législateur, à moins que celle-ci ne cadre plus avec le contexte de notre société contemporaine. C'est précisément dans cette optique que les auteurs de la présente proposition de loi entendent revoir l'article 1408 du Code judiciaire.

Biens corporels insaisissables

La loi prévoit une liste de biens qui, parce qu'ils permettent de subvenir à des besoins de première nécessité, ne sont en aucun cas saisissables, sauf s'ils se trouvent dans un lieu autre que celui où le saisi demeure ou travaille habituellement (article 1408, § 2, du Code judiciaire). L'insaisissabilité des biens du débiteur constitue une restriction importante au principe inscrit aux articles

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 2013-2014

---

16 DECEMBER 2013

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op een herziening van de lijst van onbeslagbare lichamelijke goederen

(Ingediend door mevrouw Els Van Hoof c.s.)

TOELICHTING

Inleiding

Door de inflatie aan rechtsregels in onze postmoderne samenleving is het nuttig om enkele wetten opnieuw te bekijken en hun relevantie te plaatsen in het licht van de huidige maatschappelijke opvattingen. Het is daarom heel belangrijk dat er gestreefd wordt naar kwaliteitsvolle wetgeving, rechtszekerheid voor de burger en transparantie. Rechtsregels moeten ook aangepast zijn aan de evolutie van onze samenleving en moeten zo nodig vervangen of aangepast worden naargelang de omstandigheden. Hierbij mag geen afbreuk gedaan worden aan de achterliggende filosofie die door de wetgever gecreëerd werd, tenzij deze niet meer past in onze huidige maatschappelijke context. In dat kader wil dit wetsvoorstel werk maken van de herziening van artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek.

Onbeslagbare lichamelijke goederen

De wet voorziet in een lijst van minimale basisbehoeften die in geen geval vatbaar zijn voor beslag, tenzij deze goederen zich op een andere plaats bevinden dan waar de beslagene gewoonlijk woont of werkt (artikel 1408, § 2, van het Gerechtelijk Wetboek). De niet-vatbaarheid voor beslag van de goederen van de schuldenaar maakt een belangrijke beperking uit van het beginsel van

7 et 8 de la loi hypothécaire, aux termes desquels tous les biens, présents et à venir, constituent le gage des créanciers. Les exceptions que prévoit le Code judiciaire doivent être interprétées de manière restrictive (1). Cela signifie qu'elles sont de stricte interprétation. Ainsi, une vache ne peut pas être assimilée à un animal de compagnie au sens strict, alors qu'au sens large, cela pourrait s'envisager. En revanche, un chien est bien un animal de compagnie au sens strict.

Parmi les biens qui permettent de subvenir à ces besoins de première nécessité, la loi mentionne une vache, ou douze brebis ou chèvres au choix du saisi, ainsi qu'un porc et vingt-quatre animaux de basse-cour, avec la paille, le fourrage et le grain nécessaires pour la litière et la nourriture desdits animaux pendant un mois (article 1408, § 1er, 6°, du Code judiciaire). Cette disposition a été introduite dans le Code de procédure civile du 14 avril 1806, mais elle n'est aujourd'hui plus du tout d'actualité, et le législateur ferait donc mieux de l'abroger.

De nos jours, il ne peut plus être soutenu que la détention des animaux précités permet à un individu de couvrir ses besoins de première nécessité. Cette disposition archaïque a survécu à la modification de l'article 1408 du Code judiciaire par la loi du 14 janvier 1993, mais elle a perdu aujourd'hui toute pertinence (2). De plus, les animaux de compagnie sont d'ores et déjà insaisissables. Par animaux de compagnie, le législateur visait la détention de chiens, chats, oiseaux, rongeurs et animaux du même type servant à tenir compagnie au saisi (3).

Il est nécessaire d'avoir une réglementation appropriée permettant de rendre certains biens meubles corporels insaisissables. Les débiteurs doivent pouvoir mener en toutes circonstances une existence conforme à la dignité humaine. Il est vrai qu'il existe des créanciers intransigeants et que la loi doit en protéger les débiteurs malheureux. Il y a donc lieu d'interpréter ces exceptions de manière restrictive afin de protéger à leur tour les créanciers des débiteurs qui exploitent de

artikel 7 en 8 van de hypotheekwet, krachtens dewelke alle tegenwoordige en toekomstige goederen het pand van de schuldeisers uitmaken. De uitzonderingen die zich in het Gerechtelijk Wetboek bevinden moeten beperkend worden geïnterpreteerd (1). Dit wil zeggen dat deze uitzonderingen eng moeten worden begrepen. Zo zal een koe in een enge betekenis geen gezelschapsdier uitmaken, terwijl dat in de ruime zin wel zo zou kunnen zijn. Daarentegen is een hond in de enge zin wel een gezelschapsdier.

Een van deze basisbehoeften die de wet vermeldt, is het houden van een koe, of twaalf schapen of geiten, naar keuze van de beslagene, alsmede een varken en vierentwintig dieren van de hoenderhof, met het stro, voeder en graan, nodig voor het strooisel en de voeding van dat vee gedurende één maand (artikel 1408, § 1, 6°, van het Gerechtelijk Wetboek). Deze bepaling werd ingevoerd in het Wetboek van burgerlijke rechtsvordering van 14 april 1806. Vandaag is deze bepaling echter volledig voorbijgestreefd en zou ze dus beter opgeheven worden.

Het kan vandaag niet meer verdedigd worden dat het houden van bovengenoemde dieren tot de minimale basisbehoeften van een individu behoren. Deze archaïsche bepaling heeft de wijziging van artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek door de wet van 14 januari 1993 overleefd, maar is heden ten dage weinig relevant (2). Bovendien zijn ook gezelschapsdieren onbeslagbaar. Met gezelschapsdieren bedoelde de wetgever het houden van honden, katten, vogels, knaagdieren en andere dergelijke dieren die dienen als gezelschap voor de beslagene (3).

Een degelijke regeling om bepaalde lichamelijke roerende goederen onbeslagbaar te maken is noodzakelijk. De schuldenaars moeten in elke omstandigheid in staat blijven om een menswaardig bestaan te leiden. Er bestaan namelijk onvermurbare schuldeisers waartegen ongelukkige schuldenaars moeten worden verdedigd door de wet. Deze uitzonderingen moeten wel eng worden geïnterpreteerd om de schuldeiser op hun beurt te beschermen tegen schuldenaars die op schuldige wijze

(1) Projet de loi instituant le Code judiciaire, *Doc. parl.* Sénat 1963-1964, n° 60, p. 308.

(2) Voir aussi à ce sujet la proposition de loi modifiant les articles 1408 et 1526bis du Code judiciaire, en ce qui concerne la saisie de biens meubles, *Doc. parl.* Sénat 2006-2007, 1890/1, qui proposait également d'abroger le 6° à l'article 1408, § 1er, du Code judiciaire.

(3) Projet de loi modifiant les articles 1408, 1409, 1410 et 1412 du Code judiciaire et insérant un article 1409bis, *Doc. parl.* Chambre 1989-1990, n° 1114/1, p. 3.

(1) Ontwerp van wet tot invoering van het Gerechtelijk Wetboek, *Parl. St.* Senaat 1963-1964, nr. 60, blz. 308.

(2) Zie ter zake ook het Wetsvoorstel tot wijziging van de artikelen 1408 en 1526bis van het Gerechtelijk Wetboek, inzake het beslag op roerende goederen, *Parl. St.* Senaat 2006-2007, 1890/1, dat eveneens voorstelde de bepaling onder artikel 1408, § 1, 6° van het Gerechtelijk Wetboek af te schaffen.

(3) Wetsontwerp tot wijziging van de artikelen 1408, 1409, 1410 en 1412 van het Gerechtelijk Wetboek en tot invoering van een artikel 1409bis in datzelfde wetboek, *Parl. St.* Kamer 1989-1990, nr. 1114/1, blz. 3.

manière coupable la faiblesse des moyens d'action de leurs créanciers (1).

Il ne se justifie cependant plus de rendre une vache, douze brebis ou chèvres, un porc ou vingt-quatre animaux de basse-cour insaisissables. Ceux-ci peuvent représenter une somme considérable dans le patrimoine du saisi et peuvent difficilement être considérés comme indispensables à la satisfaction de besoins de première nécessité. Si ces animaux étaient malgré tout saisis, le saisi pourrait toujours bénéficier de biens inaliénables devant lui permettre de mener une existence conforme à la dignité humaine en vertu des autres éléments prescrits par l'article 1408 du Code judiciaire. En 1963, le législateur a estimé qu'il fallait réaliser un juste équilibre entre la fermeté dont peut faire preuve le créancier qui se heurte à la carence, sinon à la malhonnêteté de son débiteur, d'une part, et à la juste mesure que l'humanité comporte, d'autre part (2). Il est donc logique qu'il ne puisse plus faire usage de ces biens qui ne sont pas de première nécessité. C'est pourtant le revers de la médaille de la saisie. Une créance au profit du créancier du saisi justifie la perte de biens qui ne sont pas de première nécessité en cas de non-paiement de ladite créance.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 2

Cet article modifie l'article 1408 du Code judiciaire en supprimant le 6° du § 1er. L'on ne peut plus considérer que ces biens couvrent des besoins de première nécessité et qu'ils doivent être immunisés contre le risque de saisie.

(1) Projet de loi instituant le Code judiciaire, *Doc. parl.* Sénat 1963-1964, n° 60, p. 308.

(2) Projet de loi instituant le Code judiciaire, *Doc. parl.* Sénat 1963-1964, n° 60, p. 308.

de zwakheid van de actiemiddelen van hun schuldeisers uitbuiten (1).

Het is echter niet langer gerechtvaardigd om een koe, twaalf schapen of geiten, een varken of vierentwintig dieren van de hoenderhof onbeslagbaar te maken. Deze kunnen een aanzienlijke som vertegenwoordigen in het vermogen van de beslagene en kunnen bezwaarlijk als levensnoodzakelijk beschouwd worden. In het geval dat deze dieren wel in beslag genomen zouden worden, dan zou de beslagene nog steeds genieten van onaantastbare goederen die de beslagene in staat moet stellen om een menswaardig leven te leiden krachtens de overige elementen in artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek. De wetgever zei in 1963 dat er een billijk evenwicht moet gevonden worden tussen de vastberadenheid van de schuldeiser die stuit op de nalatigheid of oneerlijkheid van de schuldenaar enerzijds en de juiste maat die de humaniteit ingeeft anderzijds (2). Het klopt dus wel dat hij deze niet-levensnoodzakelijke goederen niet meer zal kunnen benutten. Dat is echter de keerzijde van de medaille van beslag. Een schuldvordering ten voordele van de schuldeiser van de beslagene rechtvaardigt het verlies van niet-levensnoodzakelijke goederen in geval van niet-betaling van deze schuldvordering.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 2

Dit artikel wijzigt artikel 1408 van het Gerechtelijk Wetboek. Meerbepaald wordt het zesde puntje onder § 1 geschrapt. Dit kan niet meer gekwalificeerd worden als een minimale basisbehoefte die vrijgesteld wordt van inbeslagname.

Els VAN HOOF.
Francis DELPÉRÉE.
Wouter BEKE.
Dirk CLAES.
Sabine de BETHUNE.
Cindy FRANSSEN.
Etienne SCHOUPPE.
Johan VERSTREKEN.

(1) Ontwerp van wet tot invoering van het gerechtelijk wetboek, *Parl.St.* Senaat 1963-1964, nr. 60, blz. 308.

(2) Ontwerp van wet tot invoering van het gerechtelijk wetboek, *Parl.St.* Senaat 1963-1964, nr. 60, blz. 308.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Au § 1er de l'article 1408 du Code judiciaire, modifié en dernier lieu par l'arrêté royal du 20 juillet 2000, le 6° est abrogé.

Bruxelles, le 23 octobre 2013.

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

In artikel 1408, § 1, van het Gerechtelijk Wetboek, laatst gewijzigd bij het koninklijk besluit van 20 juli 2000, wordt de bepaling onder 6° opgeheven.

Brussel, 23 oktober 2013.

Els VAN HOOF.
Francis DELPÉRÉE.
Wouter BEKE.
Dirk CLAES.
Sabine de BETHUNE.
Cindy FRANSSEN.
Etienne SCHOUPPE.
Johan VERSTREKEN.